



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Hubáčka a soudců JUDr. Elišky Cihlářové a JUDr. Tomáše Foltase v právní věci žalobce: **J. P.**, zastoupen JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem se sídlem Symfonická 1496/9, Praha 5, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2014, č. j. 11 Ad 1/2014 – 16,

t a k t o :

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2014, č. j. 11 Ad 1/2014 – 16, **se zrušuje**, a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností se žalobce J. P. domáhá u Nejvyššího správního soudu vydání rozsudku, kterým by bylo zrušeno usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2014, č. j. 11 Ad 1/2014 – 16, a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Městský soud v Praze (dále také „městský soud“) napadeným usnesením žalobci nepřiznal osvobození od soudních poplatků v řízení o žalobě proti rozhodnutí ministra vnitra ze dne 29. 11. 2013, č. j. MV-67971-6/VS-2013, jímž byl zamítnut rozklad proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 22. 4. 2013, č. j. OSZ-72474-7/Z-Že-2013. Tímto rozhodnutím byl žalobci poskytnut jednorázový příspěvek podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb., o poskytnutí jednorázového příspěvku ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem, ve znění nařízení vlády č. 51/2013 Sb. (dále jen „nařízení vlády č. 135/2009 Sb.“), za dobu služby v pomocném technickém praporu (dále jen „PTP“), a to pouze za období od 1. 9. 1952 do 31. 10. 1953, zatímco žalobce se domáhal příspěvku i za období od 1. 11. 1953 do 29. 11. 1954.

Městský soud při svém rozhodování dospěl k závěru, že podle § 11 odst. 1 písm. m) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“) se od poplatku osvobozují řízení ve věcech náhrady škody nebo jiné újmy způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím, rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření nebo nesprávným úředním postupem. V daném případě však nejde ani o náhradu škody způsobenou nesprávným úředním postupem ani nezákonným rozhodnutím. Žalobce nedoložil, že by rozhodnutí o jeho zařazení k PTP bylo jako nezákonné zrušeno, tudíž je třeba vycházet z presumpce správnosti rozhodnutí. Současně se podle městského soudu nejedná ani o situaci nesprávného úředního postupu. Osvobození nelze přiznat ani na základě ust. § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích, podle kterého je od poplatku osvobozen navrhovatel, který uplatňuje nároky podle zákona o mimosoudních rehabilitacích. V projednávaném případě se totiž jedná o nárok upravený nařízením č. 135/2009 Sb., nikoliv zákonem č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o mimosoudních rehabilitacích“). Vzhledem k tomu, že žalobce městskému soudu na výzvu nesdělil údaje o svých majetkových poměrech, nemohl být od soudního poplatku osvobozen ani na základě § 36 odst. 3 s. ř. s.

Proti tomuto usnesení městského soudu podal žalobce jako stěžovatel (dále jen „stěžovatel“) v zákonné lhůtě kasační stížnost, kterou výslovně opřel o ust. § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Stěžovatel namítl, že předmětem sporu je náhrada škody (náhrada nevyplacené mzdy za dovolenou) způsobené jeho nezákonným povoláním do vojenského tábora nucené práce nehledě na to, zda je takové povolání považováno za nezákonné rozhodnutí či nesprávný úřední postup. Poukázal na rozdílnou praxi městského soudu v osvobozování od soudního poplatku ve skutkově i právně obdobných případech. V jiných dvou stěžovatелеm citovaných případech městský soud přípisem přiznal osvobození od soudního poplatku – jednou podle ust. § 11 odst. 1 písm. l) zákona o soudních poplatcích, ve druhém podle ust. § 11 odst. 2 písm. k) téhož zákona. Je lhotejná forma rozhodnutí. Podstatné je, že rozdílný postup soudu má za následek diskriminaci a zásah do práva na rovnost ve smyslu čl. 1 Listiny základních práv a svobod. Konečně stěžovatel odkázal na judikaturu Ústavního soudu týkající se principu rovnosti a na judikaturu téhož soudu, podle níž je v řízeních týkajících se nápravy křivd způsobených minulým režimem zapotřebí dát přednost teleologické interpretaci a vykládat právní předpisy extenzivně ve prospěch postižených osob. Ze všech těchto důvodů stěžovatel Nejvyššímu správnímu soudu navrhl, aby napadené rozhodnutí zrušil, a věc vrátil městskému soudu k novému projednání.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Ve věci jsou splněny všechny podmínky řízení a kasační stížnost je přípustná (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2014 č. j. 3 As 125/2012 - 43, všechna v tomto rozsudku citovaná rozhodnutí jsou dostupná na www.nssoud.cz, resp. <http://nalus.usoud.cz>). Zaplacení soudního poplatku nebylo vyžadováno, neboť předmětem kasačního přezkumu je usnesení, jímž nebylo přiznáno osvobození od soudních poplatků. Trvání na podmínce uhrazení soudního poplatku by za

pokračování

této situace znamenalo jen další řetězení téhož problému (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37).

Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadené usnesení městského soudu v souladu s ust. § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti, a dospěl k závěru, že napadené usnesení městského soudu je třeba zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení.

V projednávané věci je spornou otázkou, zda lze předmět řízení před městským soudem podřadit pod ust. § 11 odst. 1 písm. m) [pozn.: městský soud v některých řízeních odkazoval na písm. l) patrně na základě již neúčinného znění zákona; s ohledem na předmět sporu přichází v úvahu právě písm. m) aktuálního znění zákona], resp. ust. § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích.

Podle ust. § 11 odst. 1 písm. m) zákona o soudních poplatcích se od poplatku osvobozují řízení ve věcech náhrady škody nebo jiné újmy způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím, rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření nebo nesprávným úředním postupem.

Podle ust. § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích se od poplatku osvobozuje navrhovatel, který uplatňuje nároky podle zákona o mimosoudních rehabilitacích.

Jelikož je ust. § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích speciální k ust. § 11 odst. 1 písm. m) zákona o soudních poplatcích, posuzoval Nejvyšší správní soud nejprve možnost osvobození stěžovatele od soudních poplatků právě na základě ust. § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích.

Předmětem řízení před městským soudem je příspěvek podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb. To bylo vydáno na základě zmocnění obsaženého v ust. § 8 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o protiprávnosti komunistického režimu“), a tvoří součást množiny právních předpisů přijatých za účelem nápravy některých křivd spáchaných státem v období komunistického režimu na odpůrcích tohoto režimu a na režimem perzekvovaných osobách.

K interpretaci těchto předpisů se v minulosti opakovaně vyjádřil Ústavní soud. Kupříkladu v nálezu ze dne 12. 3. 2001, sp. zn. II. ÚS 187/2000, uvedl, že „[u]stanovení rehabilitačních předpisů je právě s ohledem na jejich smysl a účel zapotřebí interpretovat extenzivně ve prospěch postižených osob.“ Tento názor byl rozveden v pozdější judikatuře Ústavního soudu: „Ústavní soud se ve své dosavadní judikatuře zabýval otázkami ústavně konformního výkladu rehabilitačních předpisů vícekrát. V předchozích rozhodnutích zdůraznil, že účel a smysl právních předpisů není možné hledat pouze ve slovech a větách toho kterého předpisu; v něm jsou vždy přítomny i principy uznávané demokratickými právními státy. Tyto zásady pak platí tím spíše v řízeních, ve kterých dochází k aplikaci zákonů, kterými se demokratický právní stát snaží reagovat na křivdy vzniklé za minulého nedemokratického režimu. Jinak řečeno, teleologický přístup k výkladu práva musí převážet nad čistě dogmatickým

gramatickým výkladem tak, aby byl v maximální míře naplněn účel rehabilitačních a na ně navazujících předpisů, jímž je zmírnění křivd spáchaných předchozím režimem.“ (nález Ústavního soudu ze dne 20. 11. 2012, sp. zn. I. ÚS 2056/12). Pro úplnost Nejvyšší správní soud dodává, že daný právní názor je přítomný i v recentní judikatuře Ústavního soudu: „*Ústavní soud připomíná, že při výkladu a aplikaci právních předpisů nelze pomíjet jejich účel a smysl, který není možné dohledat jen ve slovech a větách toho kterého předpisu, ve kterém je třeba vždy nalézat i principy uznávané demokratickými právními státy. V pochybnostech je přitom třeba dát přednost takovému výkladu, který chrání rehabilitované osoby.*“ (nález Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2014 sp. zn. IV. ÚS 2265/13, a sp. zn. IV. ÚS 644/13).

Citované nálezy Ústavního soudu vyjadřují obecnější principy, na jejichž základě je nutné přistupovat k projednávání rehabilitačních věcí. Poskytnutí příspěvku podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb. je přitom třeba jednoznačně vnímat jako součást skupiny rehabilitačních předpisů, neboť rehabilitací v širším smyslu slova se rozumí i náhrada způsobené morální a materiální újmy vzniklé v souvislosti s perzekucemi. Jednou z forem perzekuce bylo i povolávání tzv. politicky nespolehlivých osob k výkonu vojenské služby v PTP (§ 1 odst. 1 písm. d) zákona o protiprávnosti komunistického režimu). Zákon o soudních poplatcích sice obecně není předpisem rehabilitačním, nicméně pravidla vyslovená Ústavním soudem pro interpretaci rehabilitačních předpisů je podle názoru Nejvyššího správního soudu nutno aplikovat také na ustanovení zakotvující procesní překážky pro přístup k soudu v rehabilitačních věcech, jakou je i povinnost zaplatit soudní poplatek.

Ust. § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích hovoří o nárocích podle zákona o mimosoudních rehabilitacích. Ačkoliv se v projednávané věci nejedná o nárok přímo plynoucí z tohoto zákona, tento nárok velmi úzce souvisí s jeho ust. § 18 odst. 1, jímž byly zrušeny rozkazy povolávající tzv. politicky nespolehlivé občany do PTP. Nároky z toho plynoucí jsou obsaženy v samotném zákoně o mimosoudních rehabilitacích (např. příplatek k důchodu podle jeho ust. § 24 odst. 4), ale i v navazujících předpisech. Nařízení vlády č. 135/2009 Sb. explicitně uvádí, že předmětný jednorázový příspěvek náleží (za splnění dalších podmínek) státním občanům České republiky, kteří byli zařazeni do silničních praporů ženijního vojska, pomocných technických praporů a vojenských báňských oddílů, uvedeným v § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona č. 267/1992 Sb. a zákona č. 78/1998 Sb. Z toho vyplývá, že jednorázový příspěvek zakotvený v nařízení vlády č. 135/2009 Sb. je dalším z nároků plynoucích z titulu zrušení rozkazů o zařazení do PTP podle zákona o mimosoudních rehabilitacích.

S ohledem na výše citovanou judikaturu Ústavního soudu nelze ust. § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích vykládat tak, že se osvobozují pouze navrhovatelé, kteří uplatňují nárok stanovený přímo v zákoně o mimosoudních rehabilitacích, nýbrž tak, že osvobození jsou též navrhovatelé uplatňující nárok související se zrušením povolávacích rozkazů do PTP podle ust. § 18 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, přestože je nárok jako takový stanoven nařízením vlády č. 135/2009 Sb. Opačný výklad, zastávaný v projednávané věci městským soudem, se jeví jako formalistický, když odhlíží od účelu rehabilitačních předpisů a nesměruje k ochraně rehabilitovaných osob. S ohledem na tyto skutečnosti Nejvyšší správní soud uzavírá,

pokračování

že v řízení o žalobě proti rozhodnutí o poskytnutí jednorázového příspěvku podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb. je žalobce osvobozen od soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích, neboť účelem daného nařízení vlády je náhrada (některých aspektů) škody způsobené protiprávním povoláním do PTP, které bylo zrušeno zákonem o mimosoudních rehabilitacích. Vzhledem k tomuto závěru již Nejvyšší správní soud nepovažoval za nutné vyjadřovat se k ostatním námitkám uvedeným v kasační stížnosti.

Jelikož je stěžovatel v řízení o žalobě osvobozen přímo ze zákona, neměl městský soud vůbec o žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků rozhodovat a měl mu pouze neformálně sdělit skutečnost, že jeho žádost je bezpředmětná s ohledem na zákonné osvobození od soudních poplatků. Rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků bylo za dané situace nezákonné.

Nejvyšší správní soud z uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost stěžovatele proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2014, č. j. 11 Ad 1/2014 – 16, je opodstatněná, a proto napadené usnesení podle ust. § 110 odst. 1 věta první před středníkem s. ř. s. zrušil, a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení.

Podle § 110 odst. 4 s. ř. s., zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu (Městského soudu v Praze) a vrátí-li mu věc k dalšímu řízení, je krajský soud (Městský soud v Praze) vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem ve zrušovacím rozhodnutí.

Kasační soud ve věci rozhodl v souladu s ust. § 109 odst. 2 s. ř. s., podle něhož rozhoduje Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti zpravidla bez jednání.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne městský soud v rámci rozhodování o žalobě (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. června 2014

JUDr. Jaroslav Hubáček
předseda senátu